Источники и литература
1. Brooks Van Wyck. The World of Washington Irving / Van Wyck Brooks. – N.Y.: Book Club Edition, Hardcover, 1944. – 387 p.
2. Ирвинг В. История Магомета и его наследников / Вашингтон Ирвинг. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. – 264 с.
3. Ирвинг В. Жизнь и путешествия Христофора Колумба / Вашингтон Ирвинг. – Харьков: Око, 1992. – 608 с.
4. Irving W. The Life of Oliver Goldsmith / Washington Irving. – Rockville : Wildside Press, 2011. – 412 p.
5. Irving W. The Life of George Washington, vol.1 / Washington Irving**.** – New York : G. P. Putnam's sons, 1856. – 459 p.
6. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія / Юрій Іванович Ковалів. – К. : Академія, 2007. – 588 с.
7. Паррингтон В. Л. Основные течения американской мысли : в 2 т. / Вернон Л. Паррингтон. – М.: Издательство Иностранной литературы, т.1 – 1962. – 410 с.
8. Самохвалов Н. И. Американская литература XIX в. / Николай Иванович Самохвалов. – М. : Высшая школа, 1964. – 561 с.
9. Wagenknecht Ed. Washington Irving: Moderation Displayed / Ed. Wagenknecht. - Oxford University Press, 1969. – 223 p.

Гнатко Л.В. **УДК 81'27'38:159.923]:82-2(73)**

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИТУАТИВНО-ПОВЕДІНКОВИХ ТИПІВ КОМУНІКАЦІЇ ДІЙОВИХ ОСІБ У П'ЄСІ ТОРНТОНА ВАЙЛДЕРА «СВАХА»

Анотація. *У статті досліджено комунікативно-прагматичну специфіку лінгвопрагматичних засобів актуалізації діалогічного мовлення дійових осіб у п'єсі Торнтона Вайлдера «Сваха». Визначені лінгвостилістичні та екстралінгвістичні засоби творення мовленнєвих поведінкових характеристик персонажів. Запропоновано робочий термін "ситуативно-поведінковий тип комунікації".*
Ключові слова: *комунікація, мовлення, репліка, тип особистості, комунікативна поведінка.*

Аннотация. *В статье исследована коммуникативно-прагматическая специфика лингвопрагматических средств актуализации диалогической речи действующих лиц в пьесе Торнтона Уайлдера «Сваха». Определены лингвостилистические средства создания речевых поведенческих характеристик персонажей. Предложен рабочий термин «ситуативно-поведенческий тип коммуникации».*
Ключевые слова: *коммуникация, речь, реплика, тип личности, коммуникативное поведение.*

Summary. *The article deals with the communicative and linguo-pragmatic peculiarities of the personage types in Thornton Wilder's play "The Matchmaker." The linguostylistic and extralinguistic means of creating the verbal and non-verbal personage characteristics are defined. The working term "situational-behavioural type of communication" is introduced.*
In order to determine the individual categories of characters in Thornton Wilder's play, we have taken as a background the theory of personality by British scientist and psychologist Hans Jurgen Eysenck and have applied it to the personages in the play "The Matchmaker." Accordingly we have highlighted the situational-behavioural types of communication.
Guided by personality traits of each of the categories (defined by Hans Eysenck), we have conducted an evaluation analysis of characters' dialogic speech in Thornton Wilder's play, emphasizing the expressive means of the language.
These personages' characteristics enabled to figure out situational-behavioral types of communication that are formed on the basis of the relevant type of personality. Situational communication in the analyzed play has been grouped into six types, such as: 1. Aggressiveness; 2. Authoritarianism; 3. Politeness; 4. Avarice; 5. Proneness to conflict; 6. Sensitivity. Thus, the behavior and expressive style of communication is determined by the characters' individual psychological type.
Due to linguo-stylistic analysis there have been revealed the emotional component of the linguistic identity, character and experiences of personages in the play.
Key words: *communication, speech, cue, personality type, communicative behavior.*

Віднедавна у гуманітарних науках інтенсивно розвиваються дослідження, які стосуються лінгво-психологічних аспектів тлумачення художніх текстів, у тому числі драматичних творів. Як зауважує И.П. Зайцева, драма висвітлює події і розкриває характери дійових осіб не через авторські оцінки, а через їх особисті висловлювання і вчинки [1, с. 14]. Принциповим для вивчення мовного простору драматургічного твору є посилення уваги саме до діалогу дійових осіб, що допомагає простежити характерологічні особливості мовлення персонажів.

Актуальність статті зумовлена тенденцією сучасної лінгвостилістики та психолінгвістики досліджувати комунікативно-прагматичні особливості різних типів художнього мовлення.

Об'єктом дослідження є лінгвостилістичні та екстралінгвістичні засоби акцентуації ситуативного діалогічного мовлення персонажів п'єси Торнтона Вайлдера «Сваха» *(Thornton Wilder «The Matchmaker», 1954)* [2]), таких як Гораса Вандергелдера (*Horace Vandergelder*), Місіс Доллі Левай (*Mrs Dolly Levi*), Корнеліуса Хаккла (*Cornelius Hackl*), Місіс Айрін Моллой (*Mrs. Irene Molloy*), Міс Флори Ван Хьюзен (*Miss Flora Van Huysen*), Ерменгарди *(Ermengarde)*, Малаччі Стакка (*Malachi Stack*), Барнабі Таккера (*Barnaby Tucker*).

Предмет дослідження становлять лінгвопрагматичні та психолінгвістичні особливості, притаманні мовленню дійових осіб у п'єсі Торнтона Вайлдера «Сваха».

Мета цього дослідження передбачає розкриття комунікативно-прагматичної настанови драматурга-адресанта та аналіз мовленнєво-поведінкових характеристик дійових осіб. Для досягнення цієї мети застосовуємо метод лінгвостилістичного аналізу художнього тексту. Його теоретичні основи і практичні принципи викладені у працях таких відомих дослідників, як Р.А. Будагов [3], В.В. Виноградов [4], Г.О. Винокур [5], И.Р. Гальперін [6], В.А.Кухаренко [7], Б.О. Ларін [8] та інших.

Написання Торнтоном Вайлдером п'єси «Сваха» (український варіант літературного перекладу відсутній, російський варіант перекладу В.П. Голишева – «Сваха», Д. Лєбєдєва – «Осторожно, сваха!») має довгу історію.

Мова дійових осіб наділена цілим рядом емоційно-експресивних значень, а багаторазовий повтор певних особливостей мовлення у мовленнєвій партії персонажа дає змогу створити його індивідуальний образ і характер. Адже, як пише дослідниця В.А. Кухаренко: «Лексичне наповнення мовлення персонажа в цілому відіграє провідну роль, тому що склад словника мовця обумовлений не тільки темою діалогу, але суттєво залежить і від особистості мовця, і від ситуації спілкування» [7, с. 163]. Оскільки аналізується драматичний твір, то характеристика персонажів дається через їхню пряму мову: «Художній образ у літературному тексті трактується як мовленнєва система, в якій мовні одиниці об'єднані своїми додатковими смислами і характеризують особистість персонажа» [9, с. 5].

Кожен драматург намагається втілити життя у свого персонажа, максимально наблизити його до реальності, і головним озброєнням, звісно ж є мовлення, адже автори намагаються не описувати мовлення своїх персонажів, а передавати його у формах, близьких до живої розмовної мови [10, 3]. У житті характери людей проявляються насамперед через їхню поведінку і манеру висловлювання, які передають усі тонкощі особистості. Для визначення категорій особистості [11] дійових осіб у п'єсі Торнтона Вайлдера, які в подальшому дозволять виділити ситуативно-поведінкові типи, ми взяли за основу теорію особистості британського вченого-психолога Ганса Юргена Айзенка *(Hans Jürgen Eysenck)* і застосували її на персонажах п'єси «Сваха». Тип поведінки, який визначається вербально-семантичним рівнем дійових осіб став базою для визначення цих груп.

Дослідник Г. Ю. Айзенк пропонує класифікацію [12, с. 317] людських психотипів, за чотирма категоріями, яким притаманні певні риси характеру. Кожна категорія є результатом комбінації складників високого і низького рівнів інтроверсії і екстраверсії з високим або низьким рівнем стабільності і нейротизму. Відтак розділяють: стабільний інтроверт (спокійний, урівноважений, надійний, контрольований, миролюбний, уважний, турботливий, пасивний); невротичний інтроверт (легко піддається змінам настрою, тривожний, ригідний, розважливий, песимістичний, замкнений, нетовариський, тихий); стабільний екстраверт (лідер, безтурботний, веселий, поступливий, чуйний, балакучий, дружелюбний, товариський); невротичний екстраверт (ранимий, тривожний, агресивний, збудливий, непостійний, імпульсивний, оптимістичний, активний).

Згодом, Г. Ю. Айзенк ввів у свою теорію третій рівень вимірювання типу особистості, який він назвав **психотизм** (сила Над-Я). Люди з високим ступенем виявлення цієї риси егоцентричні, є імпульсивними, байдужими до інших, схильними до супротиву громадським засадам. Вони часто неспокійні, важко контактують з людьми і не знаходять у них розуміння, навмисно завдаючи неприємностей іншим. Айзенк розглядає психотизм як особистісний континуум, на якому можна розмістити всіх людей і який більш виражений у чоловіків, ніж у жінок [12, с. 317 – 318].

Отже, керуючись особистісними рисами характеру кожної із категорій, ми провели оцінний аналіз діалогу персонажів у п'єсі «Сваха», акцентуючи увагу на експресивних засобах мови, яким притаманні все можливі додаткові відтінки (нюанси, значення) як позитивні, так і негативні – зневажливі, вульгарні, принизливі, пестливі, поетичні, архаїчні тощо [13, с. 13]. Такий підхід дає можливість говорити про наявність цих рис у комунікативній поведінці [14] головних дійових осіб. Під поняттям «комунікативна поведінка» ми розуміємо реалізацію сукупності лінгвістичних та екстралінгвістичних засобів комунікації, застосування яких залежить від ситуації спілкування. Це дає можливість визначити психотип кожного із досліджуваних персонажів.

Застосовуючи класифікацію Г. Ю. Айзенка, ми погрупували дійових осіб за п'ятьма типами особистості:

	Стабільний	**Невротичний**
Інтровертність	Міс Флора Ван Хьюзен	Ерменгард Барнабі Таккер
Екстравертність	Місіс Доллі Левай	Місіс Айрін Моллой
Психотичність	Горас Вандергелдер	

Зазначені персонажні характеристики дають можливість вирізнити ситуативно-поведінкові типи комунікації, які формуються на основі відповідного типу особистості. Ситуативність персонажного спілкування у «Свасі» розподіляємо за шістьма типами: **1. агресивність; 2. авторитарність; 3 ввічливість; 4. грошолюбство; 5. конфліктність; 6. сенситивність.** Таким чином, поведінка і експресивний стиль комунікації дійової особи визначається її особистісним психотипом. Експресія – це не тільки емоційна якість мовлення, завдяки якій останнє набуває стилістичної маркованості і може передати певний нетривіальний зміст, але одночасно складна стилістична категорія, що спирається на цілий комплекс психічних, соціальних та лінгвістичних чинників, що інтенсифікуються [15, с. 7]. Мовлення

дійових осіб виконує характерологічну функцію, що зумовлена соціальним статусом та гендерною приналежністю персонажа.

1. Ситуативно-поведінковий тип комунікації **«агресивність»** є домінантним для головної дійової особи – затятого холерика Вандергелдера, про що свідчить його агресивний і зневажливий стиль мовлення. Наприклад: *"Vandergelder: What's that? Hold your tongue. I see you've been a barber, and a valet too. Why have you changed your place so often?" / "Malachi: Changed my place, Mr. Vandergelder? When a man's interested in experience…" / "Vandergelder: Do you drink?" / "Malachi: No, thanks. I've just had a breakfast." / "Vandergelder: I didn't ask you whether – Idiot! I asked you if you were a drunkard"* [2, с. 151]. Цей персонаж є уособленням типу «психотичність», якому притаманні егоцентризм, імпульсивність, байдужість до інших. Ось наприклад, як комунікант перебиває свого співрозмовника і вживає ненормативну лексику: *"Vandergelder: Not yours! Death and damnation! Not yours, idiot – mine!" Then realizing: "Hey! Hold your tongue until you're spoken to! I'm thinking of getting married."* [2, с. 162]. Як відомо, у процесі спілкування один учасник намагається певним чином вплинути на поведінку чи стан іншого учасника діалогу [15, с. 9]. Вандергелдер висміює своїх підлеглих: *"Vandergelder: You're an impertinent fool, that's what you are. Now, if you behave yourself, I'll promote you from impertinent fool to chief clerk, with a raise in your wages. And Barnaby may be promoted from idiot apprentice to incompetent clerk"* [16, с. 146]. У наведених прикладах вербально-емоційне вираження Вандергелдера викриває ганебні риси його характеру. Його мовлення насичене такими лексичними одиницями вербальної агресії, як *"fool", "foolish", "idiot", "hold your tongue", "thunder and damnation","death and damnation", "hell and damnation", "dishonest scoundrels", "dishonest rogue"* із принизливим семантичним компонентом.

2. Образ багатого купця Гораса Вандергелдера можна також віднести до ситуативно-поведінкового типу **«авторитарність»**. Зосередимось на наступному діалозі Амброза і Вандергелдера: *"Ambrose: Not only I can support her now, but I have considerable expectations" / "Vandergelder: Expectations! We merchants don't do business with them. I don't keep accounts with people who promise somehow to pay something someday, and I don't allow my niece to marry such people"* [2, с. 144]. У репліці Амброза зустрічаємо вияв волі *"I can"* і *"I have"*. Конфлікт наростає завдяки репліці Вандергелдера, де фігурують заперечні конструкції *"I don't",* як вияв авторитарної позиції. Таким чином діалог Амброза Кемпера і Гораса Вандергелдера відбувається на тлі конфлікту, основою якого є низький соціальний статус художника, що не дозволяє йому отримати згоду заможного купця на одруження з його дочкою. Ця проблема залишається невирішеною до кінця п'єси.

За найменшої причини він погрожує звільнити своїх підопічних або навіть посадити за грати: *"Vandergelder: And there is that rascal artist with her. Why, it's a plot. I'll throw them in jail"* [2, с. 162]; *"Vandergelder: You're discharged! Not a word! You're fired! Where's that idiot, Barnaby Tucker? He's fired, too"* [2, 209]; *"Vandergelder, to Malachi: "You're discharged!" To Cabman. "You too!"… To Ambrose. "I never want to see you again!" To Cornelius. "You're discharged! Get out of the house, both of you"* [2, с. 219]; у такий спосіб Вандергелдер намагається самоствердитись.

3. Ситуативно-поведінковий тип комунікації **«ввічливість»** притаманний подрузі останньої з дружин Вандергелдера – свасі Місіс Доллі Левай, на честь професійної діяльності якої і названа п'єса. Образ цієї дійової особи Торнтон Вайлдер «запозичив» із комедії Мольєра «Скупий» (*Molière, «L'Avare ou l'École du mensonge», 1668*). Місіс Доллі – це колоритна, весела, балакуча і гостра на язик особистість із «суперрисою, яку Г. Ю. Айзенк називає екстраверсією» [12, с. 316]. Щоправда, вихваляння нею інших продиктоване особистою вигодою: *"I've had two meals from her hands, and – as I live – I don't know what I've done that God should reward me with such meals"* [2, 158]. "*I've found this treasure of a girl"* [2, с. 158], *"he breaks hearts like hickory nuts"*[2, с. 221], *"a much kinder man than you think"* [2, с. 221]. Як можна простежити, мовленню цієї дійової особи характерна схильність до вживання такого лінгвостилістичного засобу, гіпербола, що подекуди засвідчує нещирість компліментарності.

4. Корисливі наміри Місіс Доллі виявляються у прагненні до багатства, що дозволяє виділити четвертий ситуативно-поведінковий тип комунікації - **«грошолюбство».** Місіс Доллі є прикладом поступливого лідера: *"Mrs. Levi: Mr. Kemper, I was this dear girl's mother's oldest friend. Believe me, I am on your side. I hope you two will be married very soon, and I think I can be of real service to you. Mr. Kemper, I always go right to the point"* [2, с. 153], але вона працює заради власного заробітку: *"Mrs. Levi: Out of it I get – shall we call it: little pickings?"* [2, с. 155]. Слово "pickings" натякає на те, що мова власне йде про легкий заробіток. Вчинки Місіс Доллі Левай зводяться до єдиної мети – збагачення будь-якою ціною:*"I'm very interested in this household here – in Mr. Vandergelder and all that idle, frozen money of his. … Money should circulate like rain water"* [2, с. 155]; *"Money! Money! - it's like the sun we walk under"* [2, с. 221]. Свідченням цього у наведених прикладах є повтор слова "money".

5. Місіс Айрін Моллой**,** господиня салону капелюшок, є прикладом ситуативно-поведінкового типу комунікації **«конфліктність»**. Її репліки про любов до сімейних скандалів засвідчують її азартність у конфліктних ситуаціях, що дозволяє віднести її особистість до характеристики «невротична екстравертність»: *"The best part of married life is the fights. The rest is merely so-so"* [2, с. 168]; *"Mrs. Molloy – God rest him! – was a fine arguing man. … When I felt tired I'd start a good bloodwarming fight and it'd take ten years off my age"* [2, с. 168]. Поведінка Місіс Моллі у ресторані експлікує її войовничий характер. Вона відстоює свій вибір сидіти за своїм столиком будь-якими засобами: *"Mrs. Molloy: "Shut up, you!" To Malachi: "You're an impatient, idiotic kill-joy."… To Cornelius. "Cornelius, do something. Knock it over! The table"* [2, с. 197]. Окличні знаки дають можливість відтворити гучність голосу дійової особи. Місіс Моллой схильна до імпульсивних вчинків: *"Mrs. Molloy: Cornelius; it's our champagne." / "August: No, no. It's for His Honor the Mayor of New York and he's very impatient." / "Mrs. Molloy: Shame on him! The Mayor of New York has more important things to be impatient about. Cornelius, open it."… / "August: Ma'am, he'll kill me." / "Mrs.*

Molloy: Well, have a glass first and die happy" [2, с. 195]. Дійова особа байдужа до офіціанта і активно діє так, як їй завгодно.

6. У ситуативно-поведінковому типі **«сенситивність»** розмежовуємо три підтипи: **люб'язність, ранимість, невпевненість.**

6.1 Підтип **«люб'язність»** є визначальним для характеристики подруги останньої з дружин Вандергелдера – Міс Флори Ван Хьюзен, чиї репліки сповнені поетичності: *"Everything's imagination – illusion"* [2, с. 211]. Її особистісна характеристика – «стабільна інтровертність» визначається такими рисами характеру, як миролюбність, уважність. Міс Флора піклується про людей і ставиться до всіх із очевидною ніжністю: *"that poor child"* [2, с. 212]; *"If she'd known that I was her friend, and a friend of all young lovers"* [2, с. 212]; *"you have nothing to fear"* [2, с. 213]; *"She's a shy little thing, isn't she? Timid little darling!..."* [2, 214]; *"Mr. Hackl, think of me as your friend"* [2, с. 217]. Незважаючи на те, що свахою є Місіс Доллі, усі любовні кульмінації завершуються за її втручання: *"Miss Van H.: The important thing is that you're all in love. Everything else is illusion"* [2, с. 218].

6.2 Підтип **«ранимість»** є характерним для племінниці Вандергелдера, «сентиментальної особистості» – Ерменгарди. Характерні їй «невротична інтровертність», мінливість настрою, тривожність, відчай актуалізовані у наступних уривках: *"Oh, I wish I were in Yonkers, where nothing ever happens"* [2, с. 189 – 216], героїня висловлює своє небажання говорити чи діяти. Ось приклад, реакція Ерменгарди на негативне ставлення дядька до її коханого Амброза: *"Vandergelder: I had a talk with that artist of yours. He's a fool." Ermengarde starts to cry"* [2, с. 148]; *"Ermengarde: If I don't marry Ambrose I know I'll die." / "Vandergelder: What of?" / "Ermengarde: A broken heart"* [2, с. 148]. Ерменгард сприймає все дуже близько до серця: *"Vandergelder: I'll lock you up for the rest of your life, young lady." / "Ermengarde: "Uncle!" She faints in Ambrose's arms"* [2, с. 209]. Щоправда, драматург наділяє персонажа надмірною драматичністю, свідченням чого знаходимо у репліках.

6.3 Підтип **«невпевненість»** є основною ознакою молодого клерка Барнабі Таккера, за обраною нами характеристикою – «невротична інтровертність». Вербально-семантична характеристика мови цього персонажа засвідчує його нерішучість та недосвідченість: *"I'm too young, Mr. Vandergelder!"* [2, с. 162]; *"I'm only seventeen, Cornelius"* [2, с. 164]; *I often wondered"* [2, с. 177], а також і песимістичністю: *"You're never going to kiss Mrs. Molloy"* [2, 177]; *"Barnaby: She's angry at us, Cornelius. Maybe we'd better run away now"* [2, с. 184]; *"Barnaby: All I know is no woman's going to make a success out of me"* [2, 184]. Вагання дійової особи забезпечується також уривчастою мовою позначеною графічними засобами: *"Well-ah…"* [2, с. 163]; *"Barnaby: It's – uh – uh – it's…"* [2, с. 214]. Мовленню Барнабі властиве також часте вживання фрази *"holy cabooses"*, кожного разу як він здивований або переляканий. Це все цілком умотивовано, оскільки «у стані емоційної напруги у людей виникають утруднення у формуванні думок і виборі слів. Крім того, знижується словникове різноманіття мови, збільшується кількість слів-паразитів, кліше; незавершених висловлювань, зростає число некоректованих помилок» [17, с. 388].

Отже, на основі визначених вченим Г. Ю. Айзенком людських психотипів та лінгвостилістичного аналізу мовлення персонажів, нам вдалось виділити 6 ситуативно-поведінкових типів комунікації дійових осіб у п'єсі Торнтона Вайлдера «Сваха». Завдяки лінгвостилістичному аналізу було встановлено емоційну складову мовної особистості, характер і переживання персонажів у цій п'єсі, які забезпечуються вербальною агресією, перебільшенням, майстерністю переконання, поетичністю мовлення, обривом діалогу, лексичним повтором, синтаксичним повтором, вигуками, розривом реплік і графічними засобами. Визначені індивідуальні характеристики особистостей персонажів у аналізованому драматичному творі, дають можливість говорити про те, що за допомогою мовлення Торнтон Вайлдер зумів максимально відтворити у дійових особах існуючі людські характери.

Перспективи дослідження передбачають встановлення ситуативно-поведінкових типів комунікації дійових осіб у п'єсах американських драматургів XX століття на основі аналізу авторської ремарки.

Джерела та література

1. Зайцева И. П. Поэтика современного драматургического дискурса / И. П. Зайцева. – М. : Прометей, 2002. – 250 с.
2. Wilder, Thornton. Three Plays by Thornton Wilder / Thornton Wilder. – New York : A Bantam Book, 1957. – 227 p.
3. Будагов Р. А. Литературные языки и языковые стили / Р. А. Будагов. – М. : «Высшая школа», 1967. – 376 с.
4. Виноградов В. В. О теории художественной речи / В. В. Виноградов. – М. : «Высшая Школа», 1971. – 235 с.
5. Винокур Г. О. О языке художественной литературы / Г. О. Винокур. – М. : «Высшая школа», 1991. – 448 с.
6. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – 2-е изд. – М. : УРСС, 2004 (Тип. ООО Рохос). – 137 с.
7. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. – Вінниця, НОВА КНИГА, 2004. – 272 с.
8. Ларин Б. А. Эстетика слова и язык писателя / Б. А. Ларин. – Л. : Пресса, 1974. – С. 53.
9. Бохун Н. В. Мовно-стилістичні особливості створення портрета персонажа в іспанській художній літературі XIX – XX століть : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Н. В. Бохун. – Київ, 2007. – 20 с.

10. Чижевская М. И. Язык, речь и речевая характеристика / М. И. Чижевская. – М. : Изд-во Московского университета, 1986. – 69 с.
11. Психологос. Энциклопедия практической психологи [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.psychologos.ru/articles/view/tip_lichnosti.
12. Хьелл Л. Теория личности: основные положения, исследования и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – 2-е изд., испр. – СПб : Питер, 1999. – 608 с.
13. Алексеев А. Я. Сопоставительная стилистика: уч. пособие / А. Я. Алексеев. – Д. : Национальный горный университет, 2012. – 471с.
14. Стернин И. А. Очерк американского коммуникативного поведения / И. А. Стернин, М. А. Стернина. – Воронеж, 2001. – 206 с.
15. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії / В. А. Чабаненко. – К. : Освіта, 1984. – 166 с.
16. Белянин В. П. Психолингвистические аспекты художественного текста / В. П. Белянин. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 120 с.
17. Богданова І. Є. Психолінгвістичні особливості мовної діяльності в умовах екстремальної ситуації / І. Є. Богданова // Проблеми екстремальної та кризової психології. – Харків, 2010. – Вип. 8. – С. 388 – 394.

Головина А.В. **УДК 811.111’255’42:659.123-057.68**

ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЕ И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ПЕРЕВОДА ТЕКСТОВ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ТЕМАТИКИ

Аннотация: *В данной статье представлены особенности текстов туристической тематики с точки зрения их лингвокогнитивных и лингвокультурных аспектов. Обозначена роль когнитивных процессов в отражении культурного содержании текста в переводе. Рассмотрена культурологическая концепция перевода и дано определение таких понятий как лингвокультурология и когнитивная лингвистика. Исследованы специфические черты текстов туристической тематики, а именно спектр их прагматически ориентированных единиц оказывающих несомненное влияние на восприятие информации.*
Ключевые слова*: лингвокультурология, когнитивные аспекты, туристический дискурс, прагматически ориентированные единицы*

Анотація*: У даній статті представлені особливості текстів туристичної тематики з точки зору їх лінгвокультурних і лінгвокогнітівних аспектів. Зазначена роль когнітивних процесів у відображенні культурного змісту тексту у перекладі. Розглянута культурологічна концепція перекладу і дано визначення таких понять як лінгвокультурологія і когнітивна лінгвістика. Досліджені специфічні межі текстів туристичної тематики, а саме спектр їх прагматично орієнтованих одиниць, тих, що мають безперечний вплив на сприйняття інформації.*
Ключові слова*: лінгвокультурологія, когнітивні аспекти, туристичний дискурс, прагматично орієнтовані одиниці.*

Summary. *This research article is devoted to the peculiarities of texts of tourist theme from the point of view of their lingvocultural and the lingvocognitive aspects. The role of cognitive processes in the reflection of the cultural content of the text in translation is defined. The cultural concept of the translation is considered and determination of such concepts as cultural linguistics and cognitive linguistics is given. Peculiar features of texts of tourist theme are studied, videlicet the range of their pragmatically oriented units which undoubtedly impact on information perception. In this work was carried out the comparative analysis of parallel texts and corpuses in the process of which were identified various lingvocultural and lingvocognitive techniques used in English and Russian texts on tourist theme.*
In this work were also identified the basic devices and means of speech manipulation, such as: operation of motives and needs that are meaningful to the recipient; rational and emotional devices; objectification of the concepts, significant for this discourse, metaphorical models, the pragmatic attitudes, which are based on the pragmatic content, various cognitive motives, which have a clear impact on the perception of information.
Keywords: *cultural linguistics, cognitive aspects, tourist discourse, pragmatically-oriented units.*

Актуальность данной статьи обусловлена тем, что в последнее время переводоведение признает особое значение, которое культура имеет для перевода. В данной статье мы рассматриваем культурологическую концепцию перевода, с позиции когнитивной лингвистики, которая позволит углубить знания о данной концепции и выявит роль когнитивных процессов при переводе культурных аспектов в текстах туристической тематики.

Цель данной статьи заключается в обозначении роли когнитивных процессов переводчика при передаче лингвокультурологических аспектов в переводе текстов туристической тематики. Для достижения данной цели нами поставлены следующие **задачи:**

- раскрыть содержание понятия лингвокультурология;
- рассмотреть процесс перевода с позиции когнитивной лингвистики;
- выявить сложность перевода культурологических особенностей в текстах туристической тематики;
- исследовать специфические черты текстов туристической тематики, а именно спектр их прагматически ориентированных единиц.

Материалом для данной статьи послужили тексты туристической тематики, в которых культурологический аспект, является неотъемлемой частью текстов данной тематики, и поэтому их точное отражение в переводе является необходимым условием.